

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Teologická fakulta
Katedra pedagogiky

Bakalářská práce

PROHLoubENÍ VZTAHU K RITUÁLU A TRADICI SKRZE VÝTVARNou HRU
(MLADŠÍ ŠKOLNÍ VĚK) VE ŠKOLNÍ DRUŽINĚ PŘI ZÁKLADNÍ ŠKOLE
WALDORFSKÉ A MATEŘSKÉ ŠKOLE ČESKÉ BUDĚJOVICE O.P.S.

Vedoucí práce: Mgr. Irena Kovářová

Autor práce: Dana Marková

Studijní obor: PVČ

Ročník: třetí

Forma studia: Kombinovaná

2013

Bakalářská práce v nezkrácené podobě

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že, v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění, souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě (v úpravě vzniklé vypuštěním vyznačených částí archivovaných Teologickou fakultou) elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

Datum:

Podpis studenta

„Děkuji vedoucí bakalářské práce Mgr. Ireně Kovářové za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce.“

Dále děkuji své rodině, především manželovi Vladanovi Markovi a dětem Lukášovi a Natálii za podporu a trpělivost. Svým kolegyním a kolegům z mého zaměstnání za cenné rady, zejména Mgr. Kristýně Čapkové a Mgr. Ludmile Hlinákové. Dále děkuji Mgr. Kateřině Dvořákové Ph.D. za pomoc s překladem názvu bakalářské práce a abstraktu do angličtiny.

Obsah

ÚVOD	7
1. VÝCHOVA DÍTĚTE A JEHO VSTUP DO ŠKOLY	8
1.1 Výchova dříve a dnes.....	8
1.2 Nástup do školy	9
1.3 Mladší školní věk	9
1.4 Volný čas	9
1.5 Obsah náplně mimo vyučování	10
1.6 Jak se dětem co nejlépe věnovat	10
2. WALDORFSKÁ ŠKOLA	10
2.1 Základní škola waldorfská a mateřská škola české budějovice o.p.s. (dále ZŠW a MŠ ČB).....	12
3. ŠKOLNÍ DRUŽINA PŘI ZŠW A MŠ ČESKÉ BUDĚJOVICE O.P.S.	12
3.1 Harmonogram školní družiny	12
4. MOTIVACE	13
4.1 Vnitřní motivace.....	13
4.2 Vnější motivace.....	14
4.3 Prolínání vnější a vnitřní motivace.....	14
4.4 Podmínky pro udržení vnitřní motivace	15
5. VÝTVARNÁ HRA	15
5.1 Vývoj dětské kresby	16
6. TRADICE A RITUÁLY	17

6.1 Rituály v mladším školním věku.....	18
6.2 Tradice a rituály v ZŠW A MŠ ČB	18
7. ADVENTNÍ ČAS.....	19
7.1 Adventní věnec a adventní kalendář.....	20
7.2 Pranostiky vázající se k adventnímu období.....	21
PRAKTICKÁ ČÁST.....	21
8. PRÁCE PEDAGOGA S DĚTMI VE ŠKOLNÍ DRUŽINĚ PŘI ZŠW A MŠ ČB	21
8.1 Oblíbené činnosti, které děti ve školní družině dělají	21
8.2 Možnosti motivace dětí ve školní družině při ZŠW České Budějovice k požadované činnosti.....	22
9. JARMARKY NA WALDORFSKÝCH ŠKOLÁCH.....	23
9.1 Adventní jarmark na zšw a mš čb	23
10. PŘÍKLADY VÝROBKŮ, VYRÁBĚNÝCH NA ADVENTNÍ JARMARK ZŠW MŠ ČB VE ŠKOLNÍ DRUŽINĚ.....	24
10.1 Výroba kalendáře pro rok 2013.....	24
10.2 Šití andílků z filcu	25
10.3 Výroba košíků a ošatek z pedigu.....	26
10.4 Postavičky z burských ořechů	26
10.5 Přáníčka k vánocům a novému roku.....	27
10.6 Krabičky na překvapení	28
11. ZHODNOCENÍ ADVENTNÍHO JARMARKU V ZŠ A MŠ WALDORFSKÉ ČESKÉ BUDĚJOVICE O.P.S.	28
ZÁVĚR	29

Seznam použitých zdrojů.....	31
Seznam zkratk	33
Seznam příloh	34
PŘÍLOHY:	35
1. Plán práce ve školní družině 2012-2013.....	35
2.Pozvánka na adventní jarmark, fotografie výrobků dětí ŠD a z jarmarku.....	37
ABSTRAKT.....	42
ABSTRACT.....	43

ÚVOD

Tato bakalářská práce se bude zabývat důležitostí rituálu a dodržování tradic u dětí mladšího školního věku. Hlavním cílem práce je najít odpověď na otázku, zda je možné v dětech v tomto věku, probudit cit k tradicím a rituálům skrze výtvarnou hru.

V dnešním přetechnizovaném světě je určitě nutné dávat dětem i nějaké jiné jistoty než pouze materiální. Žijeme totiž v době, kdy jsme zahlceni každodenními starostmi a málokdy si najdeme čas na své děti. Stalo se běžnou součástí života "odkládat" děti k počítačům a televizím a při výchově používat různé technické vymoženosti jako je pouštění písniček na CD místo vlastního zpěvu.¹

„Již Jan Ámos Komenský říkal známé moudro o tom, že nic není v našem rozumu, co neprošlo našimi smysly.“²

Praktická část bude zaměřena na tradiční součást ZŠ waldorfské v Českých Budějovicích na každoroční adventní jarmark a dále na to, jakým způsobem mohou vychovatelky ve školní družině, v tomto období, pomocí výtvarné hry u dětí rozvíjet a prohlubovat vztah dětí k rituálům a tradicím.

V teoretické části bude první kapitola o výchově dítěte. Jak probíhá v dnešní době a jaký je vlastně rozdíl mezi dnešní výchovou a výchovou v dřívějších dobách. Součástí této části bude také popis období vstupu dítěte do školy a jeho vliv na dítě samotné, co vše se pro dítě a jeho okolí nástupem do školy mění.

Další část této kapitoly se bude zabývat volným časem dětí a náplní výchovy ve školách, především ve školních družinách v době po vyučování.

Druhá kapitola, bude patřit waldorfské škole, jejímu všeobecnému popisu, dále historii vzniku tohoto typu škol a specifikům, kterými se odlišují od běžných základních škol. Součástí této kapitoly bude bližší popis ZŠ a MŠ waldorfské České Budějovice o.p.s.. Třetí kapitola bude o školní družině, která k této škole patří.

Abych mohl pedagog dětem nabídnout co nejpestřejší činnost, je při práci s dětmi důležitá motivace, a proto bude věnována tomuto tématu následující čtvrtá kapitola. Co je to vlastně motivace? Porovnání vnější a vnitřní motivace a jejich vzájemné prolínání. Také jaké možnosti má vychovatel k udržení vnitřní motivace.

Prohloubení vztahu k rituálu a tradici skrze výtvarnou hru bude dalším důležitým bodem. Cílem páté kapitoly bude najít odpověď na otázku, co to výtvarná hra je. Jak se děti výtvarně projevují a jakým způsobem by měl učitel nebo vychovatel připravit správnou atmosféru, ve které se bude dětem dobře tvořit. Nedílnou součástí této kapitoly bude nastínění vývoje dětské kresby a malby v mladším školním věku.

Šestá kapitola se bude zabývat tradicemi a rituály. Nejprve trochu jejich historií a potom i současností. Dále, v jakém věku je nejlepší začít seznamovat děti s tradicemi a rituály.

Jelikož je waldorfská škola známá dodržováním tradic a rituálů, budou zde popsány tradice a rituály vázající se k tomuto typu škol a jak je mohou prožívat děti s vychovateli nebo vychovatelkami ve školní družině. Jako příklad bude podrobně v praktické části popsán adventní jarmark, a jakým způsobem je možné, skrze výtvarnou hru a tvoření, prožívat tradice a rituály. O ostatních slavnostech a rituálech se zmíním pouze okrajově.

Jsou to tyto slavnosti:

1. Zář: Michaelská slavnost
2. Listopad: Slavnost sv. Martina

¹ Srov. ŠOTTNEROVÁ, D.: *Léto a podzim* s. 5

² *Tamtéž* s. 5

3. Listopad: Adventní jarmark
4. Listopad: Adventní spirála
5. Únor: Masopust
6. Březen: Vynášení Morany
7. Březen/Duben: Velikonoční jarmark
8. Červen: Svatojánská slavnost³

Poslední sedmá kapitola bude věnována adventní době, jako příkladu, jak prohlubovat v dětech vztah k rituálům a tradicím. Co se odehrává a jaké jsou zvyky, tradice a rituály tohoto času.

Následovat bude praktická část, kde následující osmá kapitola bude o práci vychovatelek s dětmi ve školní družině při základní škole waldorfské v Českých Budějovicích. Také o nejoblíbenějších hrách a činnostech dětí ve školní družině a o možnostech motivace k požadované práci, aby se podařila ke všeobecné spokojenosti.

Devátá kapitola bude patřit již výše zmíněným adventním jarmarkům na waldorfských školách, jak probíhají, proč se tyto jarmarky konají. Bude zde popsáno několik výtvarných i jiných činností, co je možné s dětmi vytvořit k prodeji na školním jarmarku. V závěr praktické bude patřit zhodnocení, samotného jarmarku a jaký úspěch nebo případně neúspěch měly výrobky dětí ze školní družiny.

1. VÝCHOVA DÍTĚTE A JEHO VSTUP DO ŠKOLY

První kapitola bude zaměřena na srovnání výchovy dítěte, jak probíhala v dřívějších dobách a jaká je v současnosti. Dalším tématem bude volný čas dětí, a jak by k volnému času měly přistupovat instituce, které se tímto zabývají.

1.1 Výchova dříve a dnes

V dnešní době panuje všeobecná myšlenka, že se dítě má daleko lépe než v dřívějších dobách. Je mu zajištěna kvalitní lékařská péče, žije v dostatečném komfortu, má možnosti získat dobré vzdělání. Přesto však dnešním dětem něco důležitého chybí. Je to především absence pevných a přehledných vztahů v nejbližším okolí dítěte, malý počet reálných zážitků a pro dítě pochopitelných činností, nedostatek mezigenerační solidarity vyplývající z málo častých mezigeneračních kontaktů. Dítě minulých generací nemuselo na rozdíl od současného dítěte ve svých vztazích tápat. Je nutné si uvědomit, že pouze péčí o vnější podmínky (jako je jídlo, pití apod.) nemůžeme dítěti nahradit důležitou potřebnou výživu vztahů.

Dříve měly děti možnost, na pozadí stále opakujících se jevů (pouť ve městě, velké prádlo, pohřeb někoho z okolí, který doprovázela celá ulice), získávat informace o tom, co je to vlastně život.

V dnešní době je zcela běžné, že rodinu tvoří pouze dva členové (např. matka a dítě), děti proto nemají tolik možností pozorovat život ve svém okolí a sledovat své nejbližší, jak svět okolo sebe pomáhají utvářet.

Když přichází dítě na svět, nemá představu o tom, jak svět funguje. Má potřebu zažívat jistotu opakujících se věcí, společně sdílené rituály, díky kterým má možnost zažívat v tomto proměnlivém světě něco, co mu dává pocit spolehlivosti a jistoty.⁴

³ srov. WWW: <<http://www.waldorfcz.cz/kalendarium/?archiv=2011.html> - <http://www.waldorfcz.cz/kalendarium/?archiv=2012.html#konec>>

⁴ Srov. SMOLKOVÁ, T: *Na cestě od lilie k růži* s. 23-24

1.2 Nástup do školy

Nástup do školy je pro dítě i jeho rodinu důležitým mezníkem. Doba, kdy dítě získává novou roli školáka, je přesně časově určená. Tato doba je jako společensky významný akt ritualizována. Děti se nejprve zúčastní rituálu zápisu a poté na začátku školního roku rituálem prvního slavnostního dne školy. Dítě ví, že je od této doby školákem.

Školní věk lze rozdělit do tří fází:

1. Ranný školní věk (od 6-7 let do 8-9 let)
2. Střední školní věk (od 8-9 let do 11- 12 let – přechodu na 2. stupeň ZŠ)
3. Starší školní věk (od 11-12 let do 15 let – přechodu na střední školu.)

Vstupem do školy se pro dítě mění radikálně jeho život. Soustavná práce, kterou dítěti ukládá a kontroluje autorita, vystřídá hru a zaměstnání podle vlastního rozhodnutí, známou z mateřské školy.⁵

1.3 Mladší školní věk

Mladší školní věk je v průměru nejstabilnější období dětského života. Když dítě vstoupí do školy, mění se jeho celkový životní způsob.

Dítě získává nové společenské postavení ve všech prostředích, kde se pohybuje. Mezi tato prostředí patří rodina, škola a také vrstevníci. Díky poměrně dobře vyvinuté soběstačnosti se rozvíjí sebevědomí dítěte. V rámci svých možností touží dítě v tomto období pochopit svět. Ke světu se obrací daleko více než ke svému nitru.

Podle Eriksona je období mladšího školního věku obdobím snaživosti. Cílem je příprava na budoucnost. Pro žáky, kteří navštěvují první a druhou třídu je typické, že některé děti, zejména děvčata, dospívají o něco rychleji. Jde o rozdílnost tzv. biologického věku. Prvořadý význam na počátku školního věku má rozvoj vnímání.⁶

Vstupem do školního prostředí se dítěti mění životní styl, začíná si daleko více uvědomovat samo sebe, svojí vlastní osobnost. Z části se dítě odpoutává od rodiny, zkouší navazovat častější přátelství se svými vrstevníky.⁷

1.4 Volný čas

Volný čas je doba, kdy si své činnosti můžeme svobodně vybírat. Jsou to činnosti, které děláme rádi a dobrovolně a přinášejí nám pocit uspokojení a uvolnění.

„Volný čas je možno chápat jako opak doby nutné práce a povinností a doby nutné k reprodukci sil.“⁸

Pod pojem volného času se běžně zahrnuje odpočinek, rekreace, zábava, zájmové činnosti, zájmové vzdělávání, dobrovolná společensky prospěšná činnost, též časové ztráty, které jsou spojené s těmito činnostmi.

Specifickou zvláštností trávení volného času dětí a mládeže je to, že z výchovných důvodů je žádoucí jeho pedagogické ovlivňování. Děti potřebují citlivé vedení, které však musí být nenásilné. Nabízené činnosti musí být pestré a přitažlivé, je důležité, aby se jich děti zúčastnily dobrovolně.⁹

⁵ Srov. VÁGNEROVÁ, M.; VALENTOVÁ, L.: *Psychický vývoj dítěte a jeho variabilita* s. 74

⁶ Srov. *tamtéž* s. 80 -82

⁷ Srov. *tamtéž* s. 74 -85

⁸ PÁVKOVÁ, J.; HÁJEK, B.; HOFBAUER, B.; a kol.: *Pedagogika volného času* s. 13

⁹ Srov. *tamtéž* s. 13

1.5 Obsah náplně mimo vyučování

Náplní volného času jsou činnosti odpočinkové, rekreační, zájmové a veřejně prospěšné. Platí pro ně princip dobrovolnosti.

Odpočinkové činnosti slouží k odstranění únavy. Nejčastěji se do režimu dne zařazují po obědě, ale podle potřeby se mohou zařadit kdykoliv. Podle situace mohou mít charakter klidu na lůžku, klidného pohybu, povídání si. Vhodná je i četba, rukodělné činnosti. Dále také specifické relaxační techniky.

Rekreační činnosti slouží také k odreagování a odstranění únavy z vyučování, obsahují však náročnější aktivity tělovýchovného, sportovního zaměření nebo manuální práce.

Sebeobslužné činnosti vedou děti k samostatnosti v péči o svou vlastní osobu, také o svůj a osobní majetek.

Veřejně prospěšné činnosti vedou děti k dobrovolné práci ve prospěch druhých lidí, jednotlivců či sociálních skupin.

Příprava na vyučování patří mezi činnosti povinného charakteru, souvisí s plněním školních povinností.

Podmínkou výchovného úspěchu je pravidelnost, denní režim, důslednost, vytrvalost a velká trpělivost.¹⁰

1.6 Jak se dětem co nejlépe věnovat

V dnešní uspěchané době je velice důležité, aby dospělí vytvořili ve výchově takové podmínky, kdy dítě nebude ošizen o reálné zážitky. Zejména v době kdy dítě vstupuje do školního prostředí, je potřeba se dětem věnovat a podporovat je v jejich snažení.

Důležitou pozornost je třeba věnovat zejména volnému času dětí. Je nezbytné vybírat takové aktivity, které dítě ještě více nezatěžují. Pokud školní družiny dodržují obsah výchovy mimo vyučování, jistě přispívají ke zdravému vývoji dětí.

1 WALDORFSKÁ ŠKOLA

Nyní popíšu alespoň krátce waldorfskou školu, její vznik a specifika, kterými se odlišuje od běžných škol. Součástí této kapitoly bude také seznámení s waldorfskou školou v Českých Budějovicích.

Waldorfská pedagogika vychází z anthroposofické antropologie Rudolfa Steinera (1861-1925). Ta si všímá zákonitostí vývojových kroků dítěte a mladého člověka, proměn a rozvoje jeho vztahu ke světu a jeho schopnosti učit se. Učební plán, metody a obsahy výuky waldorfské školy jsou z tohoto poznání přímo odvozeny. Smyslem je upravit učební plán potřebám a postupně se rozvíjejícím schopnostem dítěte. Vedle tradičního obsahu (vzdělávací program waldorfských škol v Čechách naplňuje vzdělávací standardy vydané Ministerstvem školství) má waldorfská škola zajišťovat všestranný rozvoj dítěte v praktických a uměleckých oborech - učební plán waldorfských škol je velmi bohatý. Je tím zohledněna skutečnost, že schopnosti nadání dětí se velmi odlišují. Tímto se chtějí učitelé waldorfských škol co nejvíce přiblížit stavu, kdy každé dítě má možnost si pro sebe najít v učebním plánu něco, v čem bude mít šanci vyniknout.

Na základě Steinerovy antropologie vzniklo od r. 1919 až do současnosti na celém světě několik tisíc pedagogických a léčebně-pedagogických zařízení. Waldorfská škola

¹⁰ Srov. *tamtéž* s. 51-52

byla založena jako jednotná dvanáctiletá všeobecně-vzdělávací škola pro děti všech sociálních vrstev společnosti.

Výkony žáků nejsou motivovány známkovým hodnocením, ale živým zájmem o probíranou látku. Vysvědčení na konci školního roku mají formu slovního hodnocení, které charakterizuje všechny přednosti a nedostatky dítěte, jeho pokroky i obtíže v uplynulém školním roce. Ve waldorfských školách převažuje spolupráce nad soutěživostí.

V učebních plánech waldorfských škol se zřetelně projevuje snaha nenadřazovat žádný předmět či skupinu předmětů nad druhé. Důležitým motivem, zohledněným

v učebním plánu, je co možná největší prolínání jednotlivých témat. Ve vyučování je snaha stavět mosty mezi jednotlivými obory a předměty, představovat dětem svět ve vzájemných vztazích a ve vztahu k člověku.

Již Komenský radil vybrat základní věci a zajistit celistvost vzdělání. Stavěl se za to, aby dítě bylo uváděno do vědění pomocí obrazů budovaných na jednoduchých základech. Stejně tak na waldorfských školách v jednotlivých předmětech a oblastech

učitel usiluje především o osvětlení základních principů. Volí proto několik zřetelných příkladů, které jsou blízké dětem daného věku a nesnaží se zahrnovat žáky encyklopedickými přehledy. V metodách učení má svoji důležitou roli obraz, rytmus a pohyb.

Vyučování hlavních předmětů probíhá v tzv. epochách - dvouhodinových vyučovacích blocích, které se ještě dále dělí na část rytmickou, vyučovací a vyprávěcí, jsou monotematické a po dobu 3 až 5 týdnů při něm učitel rozvíjí jedno dané téma (např. matematické operace, stavba domu, dějiny Řecka). Další předměty (jazyky, tělesná, pracovní a hudební výchova, eurýtmie apod.) se již vyučují v klasických vyučovacích hodinách. I při nich se však učitel snaží zachovat rozčlenění na část rytmickou plnou říkadel a písniček, část vyučovací, ve které se probírá nová látka, dále pak na jakousi vyprávěcí část, která by měla třídu zklidnit a harmonizovat.

Dalším specifikem waldorfských škol je absence učebnic. Jejich roli plní materiály, které si učitel sám, ev. ve spolupráci s kolegy, vybírá nebo vytváří. Knihy mohou být doplňkem (např. cvičebnice a atlasy), nikoli hlavním prostředkem výuky, neboť postrádají vztah ke konkrétní pedagogické situaci a svou strnulostí nevyhovují dynamickému postupu a momentálnímu stavu třídy. Velký význam je v této souvislosti přikládán žakovským pracovním a epochovým sešitům, které jsou vypracovány s velkou pečlivostí a žákům při přípravě učebnice nahrazují.

Na pouti základní školou provází dítě po celou dobu třídní učitel, který v epochách vyučuje obvykle všechny hlavní předměty. Waldorfské učitelé usilují o rozvinutí vloh svých svěřenců do té míry, aby byli v dospělosti schopni samostatné orientace, dále samostatného, odpovědného a sociálně pozitivně zaměřeného jednání.¹¹

Jde tedy o to:

*"Vychovávat lidi, kteří jsou schopni vnímat všechno, co se děje ve světě, kteří mohou každého dne, vidí-li něco nového, své pocity, své úsudky vyvíjet podle této novosti. Nesmíme vychovávat lidi spokojené se sebou, uzavřené do svého nitra, nýbrž musíme vychovávat lidi, kteří mohou svobodně a otevřeně předstupovat před svět a kteří mohou svobodně a otevřeně jednat ve smyslu toho, co je prospěšné světu."*¹²
(R. Steiner).

¹¹ srov.: WWW: <http://www.iwaldorf.cz/wald_ped.php?menu=ped-owa>

¹² WWW: <http://www.iwaldorf.cz/wald_ped.php?menu=ped-owa>

2.1 Základní škola waldorfská a mateřská škola České Budějovice o.p.s. (dále ZŠW a MŠ ČB)

ZŠW A MŠ ČB je českou nestátní waldorfskou školou, provozovanou obecně prospěšnou společností. Její vzdělávací program je vystavěn na principech waldorfské pedagogiky.

Škola se nachází v klidné okrajové části sídliště Máj v jednom z pavilonů ZŠ Máj II v těsné blízkosti lesa a nedaleké přírodní rezervace Vrbenské rybníky.

Vznik waldorfské školy iniciovali rodiče a ti se také aktivně podílejí na jejím chodu a dalším rozvoji. Zřizovatelem je nezisková organizace. Financování školy probíhá jako u standardních státních škol formou dotací. Takto získané prostředky jsou ale v porovnání se státními školami o něco nižší a dofinancování je řešeno mimo jiné

i školným. V zájmu zpřístupnění všem sociálním vrstvám byla od počátku snaha školné minimalizovat na spíše symbolickou úroveň a prostředky získávat i z dalších zdrojů (dary, granty atd.).

Škola není spádová a navštěvují ji děti z Českých Budějovic i vzdálenějšího okolí.

Od svého počátku úzce spolupracuje s Freie Waldorfschule Chiemgau v bavorském Prienu (www.waldorfschule-chiemgau.de). Hlavním přínosem tohoto partnerství je především spolupráce v oblasti zkvalitňování pedagogické práce.¹³

2 ŠKOLNÍ DRUŽINA PŘI ZŠW A MŠ ČESKÉ BUDĚJOVICE O.P.S.

Součástí ZŠW A MŠ ČB je také školní družina (dále ŠD). Chod ŠD je zajištěn ve dvou odděleních třemi pedagogickými pracovníky. Děti jsou rozdělené podle věku. V prvním oddělení jsou děti z první a druhé třídy a ve druhém oddělení ze třetí až páté třídy.

3.1 Harmonogram školní družiny

„Školní družina sídlí ve dvou prostorných třídách ve třetím patře a pracuje podle tohoto harmonogramu:

- 7.00 – 7.45 “scházecí“ družina
- 12.00 – 12.30 oběd
- 12.55 – 13.25 oběd pro třídy, které mají 5. vyučovací hodinu
- 12.40 – 14.00 pobyt venku (v případě dobrého počasí)
- do 14.30 návrat do družinových tříd
- od 14.30 “rozcházení“ družina“¹⁴

ŠD každý den od pondělí do pátku funguje do 16:30 hod, je zde dostatečně velký časový prostor ke splnění všech požadavků, o kterých je kapitola 1.5. Děti se mohou rozvíjet v sebeobsluze, mají možnost zrekreovat se po náročném vyučování. Na výběr mají dostatečné množství her a materiálu ke tvoření. V rámci pobytu v nedalekém lese dobrovolně vykonávají i veřejně prospěšné činnosti, kdy sami od sebe les čistí.

Více o ŠD při ZŠW ČB bude pojednávat 8 kapitola, kde popíšeme, oblíbené činnosti, které děti v rámci ŠD a jakým způsobem se děti snažíme motivovat nejen ke smysluplnému výběru her, pracovních a výtvarných realizací, ale také ke správnému chování.

¹³ srov.: WWW: <<http://www.waldorfcz.cz/skola/predstaveni-skoly.html>>

¹⁴ <http://www.waldorfcz.cz/skola/skolni-druzina.html>

3 MOTIVACE

Protože je k úspěšnému zvládnutí připraveného programu motivace velice důležitá, bude jí věnována následující část.

„Motivace pochází z latinského slova movere, což znamená hýbat.

Součástí naší vrozené biologické a psychické výbavy je, že, můžeme fungovat na základě vnitřních pohnutek, na základě vlastního zhodnocení toho, co chceme, potřebujeme nebo máme udělat.“¹⁵

4.1 Vnitřní motivace

Z vnitřní motivace děláme věci, které sami chceme, co nás baví. Z vnitřní motivace nemusíme, jak se může zdát, dělat jen příjemné činnosti, ale také ty práce, které nejsou příliš zajímavé nebo příjemné. Mezi tyto činnosti patří osobní hygiena, udržování pořádku, dokončení práce, která nás nebaví apod. Z vnitřní motivace děláme také ty činnosti, o kterých jsme přesvědčeni, že jsou potřebné a správné, i když pro nás nejsou atraktivní.

Z vnitřní motivace však, bohužel, vždy neděláme věci správné, ale také si z vnitřních pohnutek shazováním druhých, vnučováním rad, uspokojujeme potřebu cítit se důležitý, být úspěšný, mít nějakou hodnotu.

Motivace má dát dětem jasnou odpověď, proč mají nabízenou činnost vykonávat. Je důležité, aby aktivita nebyla vynucená.¹⁶

Motivace musí být přiměřená, dále určuje, co se má dítě naučit, co má zvládnout a co udělat a v neposlední řadě posiluje žádoucí chování. Důležité je, aby vychovatelka vycházela z kladných zkušeností dětí. Zároveň je potřeba udržovat děti v určitém očekávání a napětí. Aby byla motivace úspěšná, je nutné myslet nejen na důležitost, jakou dítě činnosti přisoudí, ale především na to, jaký očekává úspěch a ohodnocení. Vychovatelka však musí dát veliký pozor na to, aby dítě neustrnulo pouze v stereotypu jedné činnosti, která se mu daří, ale povzbuzovat ho i do jiných, ve kterých není tolik úspěšné. Je potřeba dítě povzbuzovat a oceňovat je, i když zcela neuspěje.

Podmínkou aktivní účasti dětí na činnostech školní družiny je vyvolání zájmu. Jde o ukojení specifické potřeby. Potřeby mají svojí hierarchii. Motivem pro činnost je uspokojení psychických potřeb.

- Potřeba bezpečí, pocitu jistoty
- Potřeba lásky a citové odezvy
- Potřeba seberealizace, potřeba uznání a chvály a uznání
- Potřeba získávat nové zkušenosti
- Potřeba poznávání

Vychovatelka musí umět používat motivy, které jsou přiměřené věku a osobnosti dítěte.¹⁷

„Motivování můžeme shrnout také takto:

- Nejlepší motivací je radost z činnosti, zájem o činnost samu. Nic nedeprimuje dítě více, než když něco začalo s plným nadšením a zaujetím, a pak věc nedokončilo. Těžko se odhodlá něco takového zase začít.

- Úspěch je nejlepší motivací, každý úspěch povzbuzuje a láká k dalším úspěchům. Měřítkem úspěchu je ocenění ostatních.

¹⁵ KOPŘIVA P.; NOVÁČKOVÁ J.; NEVOLOVÁ D.; a kol.: *Respektovat a být respektován*: s. 181

¹⁶ Srov. *tamtéž*. s. 181

¹⁷ Srov. HÁJEK B.; PÁVKOVÁ J.: *Školní družina* s. 67 -68

- *Zvědavost je také dobrou pohnutkou k činnosti – dítě chce vědět, jak něco funguje, jak se to dělá.*
- *Soutěživost a chuť vyhrát může být výrazným motivačním prvkem. Nemůže však být jediným. V soutěžích nejsou jen vítězové, ale také poražení*
- *Výtky, zesměšňování, ironie, zaměření na chybu při hodnocení jsou antimotivační činitelé.*
- *Jestliže vychovatelka vzbudí v dětech dojem, že si činnost samy navrhly (např. při tvorbě týdenního plánu), motivují se sami.“¹⁸*

4.2 Vnější motivace

V tomto případě se jedná především o působení odměn a trestů. Odměny jsou méně problematické než tresty, vždy však záleží na druhu odměny, na její přiměřenosti věku dítěte. Mnohem efektivnější jsou morální odměny (pochvala), než materiální. Pokud jsou odměny, především materiální zainteresovány do výchovy, osvojuje si dítě špatný návyk a neadekvátní názor, že činnost nevykonává pro radost, pro poznání něčeho nového apod., ale pouze pro danou odměnu.

V případě trestů zažívá potrestaný hlubokou frustraci a strach z ponížení, vztek, touhu po pomstě. Trest působí pouze omezenou dobu.¹⁹

Z vnější motivace děláme ty činnosti, které děláme proto, že se chceme vyhnout nepříjemnostem, nebo abychom získali odměnu, aniž bychom v těchto činnostech viděli nějaký smysl nebo, aby tyto činnosti uspokojovaly naše potřeby. Pro vnější motivaci je typické, že požadovanou činnost děláme jen do té doby, než pomine příslib odměny nebo pochvaly či dokud trvá hrozba nepříjemnosti.

Pomocí vnější motivace můžeme děti naučit různým dovednostem, zůstává zde však otázka, nakolik tyto činnosti později využijí, když k jejich osvojení byly přinuceny nebo k nim přistupovaly s nechutí.

Při používání prostředků vnější motivace může dojít k vytvoření návyku čekání na signál nebo pokyn od okolí. Dalším velice negativním prostředkem je zvyk dělat věci jen dokud není dosaženo odměny nebo do té doby, než je odvrácena hrozba trestu.

Vnější motivací nelze vychovávat děti k poctivé práci. Jejím předpokladem je motivace vnitřní.²⁰

4.3 Prolínání vnější a vnitřní motivace

Vnější i vnitřní motivace se v životě navzájem prolínají. K některým činnostem je nutné dítě přivést vnější motivací (dítě nerado čte, slíbíme mu nějakou odměnu, dítě postupně začne číst ne pro odměnu, ale pro vlastní zájem o příběh).

Lidé někdy nerozpoznávají nebo podceňují vnitřní motivaci a úspěch v nějaké činnosti připisují motivaci vnější.²¹

„Mnoho lidí je přesvědčeno, že když přimějeme děti pohružkou nebo příslibem odměny, aby něco dělaly, a budou to dělat dostatečně dlouho, přijdou tomu na chuť a na konec to budou dělat samy od sebe (tedy z vnitřní motivace). Toto je velmi závažný omyl, který přinesl hořké ovoce řadě rodičů i učitelů“²²

¹⁸ HÁJEK B.; PÁVKOVÁ J.: *Školní družina* s. 69

¹⁹ Srov. ČÁP J.; MAREŠ J.: *Psychologie pro učitele* s. 254

²⁰ Srov. KOPŘIVA P.; NOVÁČKOVÁ J.; NEVOLOVÁ D.; KOPŘIVOVÁ T: *Respektovat a být respektován:* s. 181 - 182

²¹ Srov. *Tamtéž* s. 181

²² *Tamtéž* s. 181

Je důležité, aby se vzájemně nezaměňovaly pocit vnějšího tlaku a pocit nezbytnosti. Pocit nezbytnosti má zdroj uvnitř nás samých. Ztotožňujeme s činností a jsou nám zřejmé její hodnota a smysl. Při donucování je přirozenou reakcí věc udělat ne pro věc samotnou, ale abychom to měly už ta sebou.²³

4.4 Podmínky pro udržení vnitřní motivace

Aby se u dětí udržela vnitřní motivace, potřeba splnit určité podmínky, jsou to:

- *Smysluplnost*- je důležité, aby věci dávaly smysl, abychom v nich viděli užitek v blízké době a ve skutečných situacích života. Smysluplnost je v našich životech silným hnacím motorem. Do určité míry je smysluplnost individuální záležitostí. Co je pro někoho nezajímavé a zbytečné, může být pro druhého vysoce smysluplné.

- *Spolupráce* – víc hlav víc ví, člověk je společenský tvor a společná práce, tam kde to má smysl a kde to lze, uspokojuje tuto základní lidskou potřebu. Vnitřní motivaci povzbuzuje, především při nepřilíš záživné monotónní činnosti možnost komunikace, sounáležitost a vzájemná blízkost.

- *Svobodná volba* – toto je třetí podmínka pro udržení vnitřní motivace. Pokud má člověk možnost svobodné volby výběru své činnosti ve volném čase, pak je motivací právě ta svoboda výběru, v tom kdy, jak, s kým v jakém pořadí kolik bude pracovat konkrétně na daném úkolu. Když se komukoliv dostane možnosti dělat si věci po svém, seberealizovat se, dáváme mu tím najevo, že věříme v jeho schopnosti, čímž mu projevujeme respekt a úctu.

- *Zpětná vazba* – zda bude dotyčný člověk v činnosti pokračovat, záleží také na zpětné vazbě, tj. na informacích o správnosti nebo o výsledcích činnosti. Jestliže chybí informace o správnosti postupu, může být původní vnitřní motivace tlumena. Dostatečná zpětná vazba může jedinci pomoci setrvat i u namáhavé či nezživné činnosti. Nejlépe funguje okamžitá zpětná vazba.²⁴

V praktické části budou popsány možnosti motivace dětí v ŠD, aby ochotně dělaly činnost, kterou po nich požaduje pedagog.

5. VÝTVARNÁ HRA

Součástí práce, je prohloubení vztahu k rituálu a tradici skrze výtvarnou hru, proto se tato kapitola bude zabývat hledáním odpovědi na to, co to výtvarná hra je, spolu s příklady, kdy ji lze využít při tvoření s dětmi. Dále bude pojednávat o vývoji dětské kresby v mladším školním věku.

Ve výtvarné hře jde především o samotné prožívání, soustředění a pochopení. Finální práce dětí není tolik důležitá.²⁵ „Důležité je, aby se základním kamenem stala výchova k vnitřní svobodě, která vede k identitě osobnosti,“²⁶

Při výtvarném tvoření lze využít rozmanité hry, kdy dochází k nevšedním setkáním s velikou barevnou škálou. Svět kolem nás je obklopen mnoha barevnými předměty. K výtvarné hře se může použít oblečení dětí, papíry, různé barvy, sklenice s různým

²³ Srov. *Tamtéž* s. 181

²⁴ Srov. KOPŘIVA P.; NOVÁČKOVÁ J.; NEVOLOVÁ D.; KOPŘIVOVÁ T: *Respektovat a být respektován*: s. 183 - 184

²⁵ Srov. POHLEROVÁ M.: *Duchovní a smyslová výchova* s. 1

²⁶ *Tamtéž* s. 1

obsahem a mnohé další věci, které nás obklopují. Barvy se mohou všelijak míchat, z papíru se dají udělat koláže nebo ozdoby. Děti mají při takovýchto činnostech možnost pozorovat, jak se barvy prolínají a mění.

Výbornou výtvarnou hrou je děláni koláží, kdy děti na papír lepí barevné proužky pomocí lepidla naředěného vodou a samy si zkouší, jak koláž zkomponovat. Aby výroba koláže byla skutečně hrou, mohou si děti vyzkoušet ještě tzv. dekoláž. Děti si vlhké koláže navzájem vymění a pak části navrstvených ploch odtrhávají, zmnožují se jim barevná překvapení. Mají tak možnost pozorovat, jak se nestejně jednotlivé vrstvy odtrhávají a jednotlivé odtržené kusy zase nalepit na jiné místo.²⁷

Při hře s barvami hraje důležitou barvu voda. Pokud používáme tempery nebo akvarelové barvy, čím více je rozředíme, tím více barvy blednou a rozpíjejí se.

Děti si mohou hrát na světové malíře a stejně jako např. Gustav Courbert (1819-1877) použít k rozírání barev nůž nebo jako Vincent van Gogh malovat větrnou nebo žhavou krajinu přímo z tuby na plátno nebo čtvrtku.²⁸

Výtvarnou hrou jde také prožít celý rok v přírodě. S dětmi si můžeme povídat o lidových zvycích a tradicích. Mnoho pohádek, mýtů a pověstí se často obrací k jednotlivým ročním obdobím. S dětmi můžeme tyto tradice prožívat, ať už ve vyprávění nebo si nějaký tradiční rituál (např. „jarní otevírání studánek“, „vynášení Morany“....) společně prožít a potom si ho pomocí výtvarné hry znovu připomenout.²⁹

5.1 Vývoj dětské kresby

V předškolním věku je pro děti vše hra, je jedno, jestli se jedná o zpěv, pohyb nebo malování. Nic nezavazuje k žádnému výsledku. Sedmileté děti již dokáží pracovat na konkrétních úkolech. Hodně dětí již umí v tomto věku tiše a trpělivě sedět a malovat kolem nějakého písmene nebo figurky barevné kruhy. Společně s učitelem dokáží přemýšlet o barevnosti. Jaké barvy jsou typické pro červen a jaké pro září nebo leden.³⁰

V dětském výtvarném projevu hraje důležitou roli disymetrie, která mu dodává silnou dynamiku. I přes pozdější docházení k určité symetrizaci zůstává disymetrie dynamizující složkou dětského výtvarného projevu.³¹

Podle teoretika Britsche jsou vývojová stádia dětského výtvarného projevu srovnatelná se stádii umění různých národů. Na dětském umění bychom měli nejvíce obdivovat schopnost dítěte vyjádřit se jednoduchými prostředky, barvou, tvarem a linií, které jsou artikulovány v symbolu a s tím také jednotu transcendentálního světa Ducha a reálného světa.³²

Zájmy dítěte mají v tomto období přechodný charakter. Kresba dítěte v mladším školním věku není již tolik spontánní, okolo sedmého roku života si dítě začíná uvědomovat anatomické záležitosti, což se promítá i do jeho kreseb postavy. Kresby mladších školáků jsou již realistické a opírají se více o to, co dítě zná, než o představivost. V kresbě dítě přechází k profilovému zobrazení a naznačuje práci rukou, může vyjadřovat činnost postavy.

Ve škole by měl učitel i vychovatel navodit dětem takové podmínky, aby neměly pocit, že jsou nějak omezovány. Je důležité, aby se v dětech probudily všechny vrstvy citění a myšlení, je proto velice důležité, aby nechal každému tématu dostatek prostoru.

²⁷ Srov. CIKÁNOVÁ K.: *Malujte si s námi* s. 11 - 15

²⁸ Srov. *tamtéž* s. 18. -19

²⁹ Srov. *tamtéž* s. 39.

³⁰ Srov. CARLGREN F.: *Výchova ke svobodě - pedagogika R. Steinera* s. 107

³¹ Srov. BABYRÁDOVÁ H. *Symbol v dětském výtvarném projevu* s. 31

³² Srov. *tamtéž* s. 39

Dotkne-li se něčeho, co je zajímavé a důležité, nesmí od tohoto problému odcházet, ale naopak u něj setrvat.

Při zadávání úkolů pedagog nedává strohé příkazy (např. Přineste si zítra barevné listy), ale hovoří s dětmi o přírodě, o podzimu. Jde se s dětmi do podzimní přírody i podívat. Nechá děti toto téma prožít všemi možnými smysly. Do naší paměti jsou vůně, haptické zážitky, zvuky, chutě i obrazy ukládány jako do banky.³³

6. TRADICE A RITUÁLY

Tato kapitola bude o důležitosti rituálů a tradic v našich životech, jaké jsou nejvhodnější rituály pro děti mladšího školního věku a co dětem i dospělým přinášejí.

Součástí bude i popis tradic a rituálů, které prožívají děti, učitelé i rodiče v ZŠW a MŠ ČB.

Povědomí o tradicích a zvycích našeho lidu, které jsou velmi bohaté a krásné, má dnešní mladá generace pouze mizivé. Neví, proč se která tradice dodržuje, a proto je velice důležité je již od dětství nenásilnou formou s tradicemi a rituály seznamovat, aby se z povědomí nevytratila kultura a tradice našeho národa.³⁴

*„Evropská kultura, evropské myšlení a vlastně celá evropská civilizace jsou těsně spjaty s křesťanstvím.“*³⁵

„Lidová kultura je nevyčerpatelnou pokladnicí inspirace, uchovává to nejlepší, co předkové vytvořili.“

*Nesmíme s ní spojovat jen pohled na zajímavé, krásně zdobené a poetické hmotné předměty- kroje, nábytek, plastiky a další, ale především stále platné normy estetické, morální a národní. Bez znalosti těchto souvislostí nemůžeme pochopit lidovou kulturu a v důsledcích toho ani českou a moravskou národní duši“*³⁶

Původní rituál byl představován kolektivně sdíleným děním, které se pravidelně opakovalo. Také místo konání bylo stále stejné a toto sdílení se vyznačovalo užíváním smlouveného jazyka, což byly jak řečové prostředky, tak i výtvarné, pohybové nebo muzikální.³⁷

Tradice, zvyky a rituály provázejí člověka od pradávných časů. Většina forem byla úzce spjata s vírou lidí, s přírodou a různými mýty. Lidová obřadnost bývala silným prostředkem ke stmelování rodiny, obce i celého národa³⁸

Vývoj civilizace se však bohužel na těchto zvycích podepsal. Co se dnešnímu dítěti, ale i dospělému vybaví pod pojmem tradice? Vánoce, Velikonoce, Vítání jara. Ano, ale k nim patří mnoho dalších významných dní a svátků během roku.³⁹ Ve sváteční dny a rituály můžeme proměnit i chvíle, které prožíváme v každodenním životě. Může to být společný rodinný oběd nebo večerní popovídání si o uplynulém dnu. Záleží pouze na nás samotných, které okamžiky pro nás budou mít cenu, dá se říci téměř posvátné a budou pro nás jedinečné.⁴⁰

„ Vnášejí do našeho života jistý řád a pravidelnost, ale také radost, pospolitost a mravní hodnoty. Většina z nich má své pevné časové místo v přírodním koloběhu. Přicházejí s neměnnou každoroční pravidelností, a proto není divu, že v minulosti

³³ Srov. POHLEROVÁ M.: *Duchovní a smyslová výchova* s. 5-7

³⁴ Srov. ŠOTTNEROVÁ D.: *Zima* s. 5

³⁵ VONDRUŠKAV: *Církevní rok a lidové obyčeje ...*: s. 3

³⁶ VONDRUŠKA, V: *Církevní rok a lidové obyčeje ...*: s. 3

³⁷ Srov. BABYRÁDOVÁ, H.: *Rituál, umění a výchova* s. 119

³⁸ Srov. ŠOTTNEROVÁ, D.: *Lidové Tradice Původ lidových tradic, zvyky, pověry, pranostiky, říkadla* s. 7

³⁹ Srov. *tamtéž* s. 7

⁴⁰ Srov. SMOLKOVÁ, T.: *Slavíme s dětmi svátky* s. 11

*nahrazovaly prostému lidu kalendář. Lidé se orientovali podle přírody a s ní spojených rituálů, tradic a zvyků*⁴¹

Během celého kalendářního roku můžeme společně s dětmi pozorovat, jak se celá příroda okolo nás proměňuje. V každém ročním období se nachází nejen dny všední, ale i sváteční. Každý národ si také připomíná své dějiny a svaté. U nás je to např. sv. Václav v září nebo sv. Martin v listopadu⁴²

Nejlepší doba, pro vzbuzování zájmu pro lidovou kulturu, je předškolní věk. Nejpřirozenější je tento zájem probouzet formou hry, což je aktivita, která všestranně rozvíjí celou osobnost dítěte.⁴³

Také u dětí mladšího školního věku je nejlepší aktivitou pro rozvoj zájmu o tradice a rituály hra.

6.1 Rituály v mladším školním věku

Ve věku, kdy dítě vstupuje do školy, mohou rituály pomoci především v podpoře dalšího odpoutávání od rodičů, které je nezbytné během celého vývoje. Rituály mohou umožnit dítěti radost z určitého výkonu a pozitivně posílit pozitivní postoj k práci. Velice pomáhají řešit konflikty férovým způsobem, též usnadňují kontakty s vrstevníky. Rituály podporují vytrvalost a posilují autonomii dítěte.⁴⁴

6.2 Tradice a rituály v ZŠW a MŠ ČB

V alternativních pedagogikách lze nalézt společné znaky. Tyto pedagogiky kladou silný důraz na svobodu vychovávaného a jeho schopnost se samostatně rozhodovat, pedagog se dětem stává víceméně partnerem a opouští heteronomní pozici. Rituály v alternativních školách, mezi něž patří i waldorfské školy, vycházející z filozofie Rudolfa Steinera, jsou hlavně příležitostí k projevení pospolitosti školních komunit.⁴⁵

Učitelé, především 1 – 3. ročník naší základní školy společně s rodiči každoročně připravují od začátku do konce školního roku. Některé slavnosti probíhají pouze v režii jednotlivých tříd (adventní spirála, masopust, čištění studánek), jiné jsou pro všechny třídy společné a slavnost chystá třídní učitel spolu s dětmi a jejich rodiči pro ostatní (Michaelská slavnost, slavnost sv. Martina). Jsou i slavnosti, které se chystají s MŠ (vynášení Morany), a které jsou společné pro všechny třídy ZŠ i MŠ (adventní jarmark). Kromě výše uvedených slavností se v ZŠ konají pravidelně tzv. “měsíční slavnosti” (jsou jednou za dva měsíce), kde v krátkém čase žáci jednotlivých tříd spolu s učitelem předvedou ostatním, čím se ve výuce zabývají nebo co zajímavého chystají. Při těchto slavnostech se pravidelně střídají sudé a liché ročníky,

Ve školní družině, si v časech slavností, vychovatelky s dětmi o slavnosti povídají. Pozorují, jak se mění příroda okolo. Mluví také o různých zvycích a rituálech, které se k jednotlivým slavnostem váží. Děti mají možnost samy vyprávět o zvycích, které dodržují jejich rodiny. Aby mohly děti prožít tyto nevšední dny ještě intenzivněji, je dobré když mají možnost znázornit je pomocí různých výtvarných her.

⁴¹ *Tamtéž s. 7*

⁴² Srov. KOTAS J.; ŠPINKOVÁ M.: *Od adventu do adventu s. 6 - 7*

⁴³ Srov. ŠOTTNEROVÁ D.: *Lidové Tradice Původ lidových tradic, zvyky, pověry, pranostiky, říkadla s. 7*

⁴⁴ Srov. KAUFMANNOVÁ-HUBEROVÁ, G.: *Děti potřebují rituály s. 47*

⁴⁵ Srov. BABYRÁDOVÁ H.: *Rituál, umění a výchova s. 332*

V praktické části bude uvedeno několik příkladů, co lze s dětmi v rámci ŠD vyrábět. Protože na waldorfských školách je jednou z nejdůležitějších slavností adventní jarmark, bude praktická zaměřena na přípravu na tuto akci.

Přehled slavností:

Slavnosti	Kdy se slavnost koná	Stručná charakteristika	Co se dá dělat v družině
Michaelská slavnost	Září	Děti se odvážně vydávají na cestu za drakem Stručná charakteristika	Povídat si o odvaze, kreslit a malovat obrázky s dračí tematikou.
Slavnost sv. Martina	Listopad	Průvod s lucerničkami k místu kam přijíždí sv. Martin a rozdělí e o svůj plášť se žebračkem, umí se rozdělít i děti?	S dětmi si povídat o tom, jak je důležité se umět podělit, vytvářet obrázky se sv. Martinem.
Adventní jarmark	Listopad/Prosinec	Setkávání všech přátel školy, možnost koupit si nebo vyrobit pěkné dárečky	Tvořit různé výrobky, které se budou prodávat na jarmarku (viz. praktická část).
Adventní spirála	Listopad/Prosinec	Děti rozsvěcí své svíčky ve spirále, zastavení se a zklidnění se.	S dětmi si po prožití slavnosti povídat o adventu, vánočních zvycích, vytvořit si vlastní spirálku na papíru
Masopust	Únor	Celá škola se na jeden den promění v masopustní veselí	Děti si v rámci družiny mohou vyrobit jednoduchá masky – škrabošky.
Vynášení Morany	Březen	Vynesení Morany a přivolávání jara	Povídat si o příchodu jara, pozorování přírody kolem, děti mohou malovat nebo kreslit Moranu. Může se ztvárnit i pomocí papírů, nůžek a lepidla. Ke slavnosti vytvořit tzv. létečko, které nesou děvčata zpět od místa, kde je Morana vhozena do vody.
Velikonoční jarmark	Březen/Duben	Tento jarmark se koná v MŠ, jde opět o setkání, vyzkoušení si Velikonočních zvyků	Povídat si o Velikonočních zvycích, malovat velikonoční vajíčka, plést pomlázky.
Slavnost čištění studánek	Květen	Děti vyčistí studánku a dostanou od studánkové vily napít čisté vody a kamínek	Povídání si o důležitosti čisté vody a okolí. Malování obrázků s danou tematikou
Svatojánská slavnost	Červen	Děti si jdou ke skřítkovi pro poklad, sběr svatojánských bylin, ze kterých se vaří čarovný čaj	Povídat si s dětmi o pokladech od skřítků, malovat a kreslit elementární bytosti. Pozorovat jak se mění příroda s blížícím se létem

46

7. ADVENTNÍ ČAS

Následující kapitola bude, kvůli tématu praktické části, zaměřená na popis adventního období.

Co vlastně toto období znamená a jaké se k němu vážou zvyky? Toto období trvá přibližně čtyři týdny před Vánoci. Slovo advent pochází z latiny a znamená “příchod“. Podstata tohoto období vychází z křesťanské filozofie. Křesťané se připravovali na příchod Spasitele neboli na narození Krista. Podoba dnešního adventu je spojena především s rozsvěcením vánočních stromků ve městech a vesnicích a s tradicí mikulášské nadílky.⁴⁷

⁴⁶ Srov. WWW: <<http://www.msnerudova.cz/slavnosti-v-ms>>

⁴⁷ Srov. ŠOTTNEROVÁ D. : *Adventní čas* s. 6

Advent je období zvláště vhodné pro rituály. Spolu s dětmi lze připravit adventní výzdobu, místo toho, abychom kupovali drahé dekorace.⁴⁸

V čase adventu je důležité se vnitřně ztišit a vytvořit okolo sebe atmosféru klidu a tajemství, které se blíží. V tomto období mají dospělí velikou možnost probouzet v dětech duševní (vnitřní) aktivitu. Protože je období adventu spojeno s putováním Marie a Josefa do Betléma, může k znázornění této cesty pomoci postupné budování jesliček. První adventní týden je cestou, kterou tvoří svět minerálů, na místo, kde vznikají jesličky, dáme pouze hezké oblázky a krystaly, druhý týden se přidá mech, sušené květiny a bylinky, abychom jesličky rozšířily o rostlinnou říši. Ve třetím týdnu se u jesliček přibydou zástupci zvířecí říše a v posledním týdnu se objevují lidské postavy – pastýři, selky, hospodáři, děti. Připojit můžeme i anděla. Josef s Marií jsou již připraveni v Betlémě, ale postava Ježíška by se měla připojit skutečně až na Štědrý den. Takto postupně stavěné jesličky se stávají pro dospělé i pro děti tak trochu jiným adventním kalendářem. (viz. kap. 7.1)

K adventnímu období kromě sv. Mikuláše však patří i další významné dny. Je jím svátek sv. Barbory. V tomto dni si lidé nosí domů větvičky ovocných stromů. Všichni očekávají, zda jim o Vánocích rozkvetou. Dalším svátkem je svátek sv. Lucie. V tento den v minulých časech končily přástky a po tomto dnu platil zákaz předení.⁴⁹

Je velice hezké, když si každá rodina najde své vlastní rituály, které souvisí s adventním a vánočním časem.⁵⁰

7.1 Adventní věnec a adventní kalendář

Oblíbený zvyk zapalování adventních svíček pochází z protestantského Německa. První zmínka je z první poloviny 19. století. První adventní věnec pověsil podle nejstarší doložené zprávy roku 1838 Johann Heinrich Wichern na dveře sirotčince v Hamburku.

Základem věnce byl jeho kruhový tvar, který představoval jednotu lidí a Boha. Věnec zhotovený z čerstvých větvíček jehličnanů symbolizoval věčný život přislíbený Ježíšem Kristem všem věřícím křesťanům. Zapálené svíce představovaly plamen Kristovy lísky, která ozařuje každého člověka.

Adventní věnec se součástí českého předvánočního času stal v období mezi světovými válkami.

Dalším zvykem, jak se může s dětmi hlídat zbývající čas do Štědrého dne, je sledování adventního kalendáře. První adventní kalendář vytvořil roku 1908 v Mnichově majitel tiskárny Gerhart Lang. Vytvořil trhací kalendář, nazvaný V zemi Ježíškově, který obsahoval 24 listů krátkých veršů a 24 listů vánočních obrázků. Děti vystříhly každý den jeden obrázek a nalepily ho k příslušnému veršičku a o Štědrém dnu měly sestavený obraz betlémské krajiny. Adventní kalendář se však neuchytil hned, ale trvalo to několik let, než se rozšířil.

Podoba dnešních adventních kalendářů, tak jak ji všichni známe, pochází z Ameriky. Na kalendářích je zobrazena kýčovitá zasněžená krajina s postavou Santa Klause nebo s postavičkami z příběhů Walta Disneye.

Adventní kalendář by děti měly dostat hned na 1. adventní neděli, k připomenutí blížících se Vánoc. A protože nejkrásnější dárky bývají vlastnoručně vyrobené, udělá

⁴⁸ Srov. KAUFMANNOVÁ-HUBEROVÁ, G.: *Děti potřebují rituály* s. 79

⁴⁹ Srov. SMOLKOVÁ T.: *Slavíme s dětmi svátky* s. 12 - 15

⁵⁰ Srov. KAUFMANNOVÁ-HUBEROVÁ, G.: *Děti potřebují rituály* s. 79

určitě dětem velkou radost adventní kalendář, který vyrobila maminka nebo tatínek. Děti tak získají originální kalendář a budou mít něco jiného než kamarádi v okolí.⁵¹

7.2 Pranostiky vázající se k adventnímu období

Výběr některých pranostik souvisejících s obdobím adventu.

- „*Když první adventní neděli nastane široko daleko krutá zima, potrvá čtyři neděle.*“
- *Mírný prosinec – mírná zima*
- *Jaké zimy v prosinci, taková tepla v červnu*
- *Jaký prosinec, takový celý rok*
- *Mléčná dráha v prosinci jasná – bude v příštím roce úroda krásná*
- *Mnoho sněhu v prosinci – mnoho ovoce a trávy*⁵²

PRAKTICKÁ ČÁST

8. PRÁCE PEDAGOGA S DĚTMI VE ŠKOLNÍ DRUŽINĚ PŘI ZŠW A MŠ ČB

Hlavním úkolem vychovatelek je pomoci dětem smysluplně využít čas, který ve škole musí trávit po vyučování. V ŠD při ZŠW pobývají děti od oběda do 16.30. K dispozici mají různé stavebnice, stolní hry, knížky a časopisy. Co nemají, je počítač a televize. Dětem tato skutečnost však vůbec nevádí a dokáží společně nebo s vychovatelkou smysluplně vyplnit čas, který mají ve školní družině k dispozici.

Děti mají dostatek prostoru k tomu, aby se samy realizovaly. K žádné činnosti nejsou nuceny, jsou jim pouze nabízeny. Děti si sami vybírají, co chtějí dělat. Pokud jejich hra nepřesáhne domluvené hranice, pedagog jejich hru nepřerušuje. Mnohdy přijdou děti samy, že si chtějí zahrát s vychovatelkou nějakou hru nebo s návrhem na nějaké tvoření.

Výhodou tohoto systému je pro děti to, že v dnešní době, kdy je jejich volný čas organizován (různé zájmové kroužky), nebo jen tráví volný čas pasivně u počítače nebo televize, kde nejsou nuceni k žádné větší samostatné aktivitě, mají možnost si zažít, to že si samy najdou svojí zábavu a hru a mohou být tím pádem velmi kreativní.

Pedagog musí samozřejmě dohlížet na to, aby jejich hry a nápady nepřesahovaly domluvené hranice.

V 10. kapitole, budou popsány některé konkrétní činnosti, praktikované s dětmi ve školní družině. Tyto činnosti souvisí s každoročním adventním jarmarkem, který tradičně pořádá ZŠW a MŠ ČB.

8.1 Oblíbené činnosti, které děti ve školní družině dělají

Nyní bude popsáno několik příkladů oblíbených her a činností dětí při pobytu ve školní družině. Dále pak budou navrženy možnosti, jak lze děti motivovat v rámci ŠD k požadované práci.

Je velice potěšující, pozorovat děti, jaké dovedou postavit stavby z kostek nebo i z gauče, který mají k dispozici, Tento gauč se často mění na různé hrady, domky nebo bunkry. K tomuto děti využívají i lavice, židle a látky.

⁵¹Srov., TROUFAL P.: *Český rok na vsi a ve městě září – prosinec* s. 80-81

⁵²ŠOTTNEROVÁ D.: *Adventní čas* s. 7-8

Další oblíbenou činností je hraní společenských her. Děti jich mají k dispozici velmi mnoho. Při hraní společenských her se děti učí respektovat domluvená pravidla. Záleží totiž především na tom, aby se společně domluvily na pravidlech nejen stolních her, ale také u ostatních her. Dále se učí respektovat druhé, protože ne všechny děti jsou stejně šikovné. Neméně důležitým faktorem je to, že se učí prohrávat a brát prohru, ale také výhru jako naprosto normální součást hry. V neposlední řadě se mají možnost naučit spolupráci, protože při mnohých hrách je spolupráce potřebná.

Mezi další oblíbené činnosti patří kreslení a malování na různá témata. Kreslí se buď společně na velký formát papíru, nebo si děti kreslí a malují na běžný formát a obrázky potom vychovatelky vystaví v družině nebo dají na nástěnku u šaten.

Dále děti společně s vychovatelkami modelují ze včelího vosku, navlékají korálky, šijí a stříhají a lepí. Tímto si děti procvičují jemnou motoriku.

Pokud to počasí dovolí, tráví všichni společný čas venku, kde děti mají možnost přirozeného pohybu, čímž se kompenzuje náročnost dopoledního vyučování nejen na jejich fyziologickou, ale i psychologickou část.

Čas venku většinou tráví v nedalekém lese nebo na družinové zahradě. Dětem je určen prostor, kde se mohou volně pohybovat a v rámci dohodnutých pravidel hrát různé hry nebo si jen tak povídat.

Děti si rády hrají s míčem hry jako je fotbal nebo vybíjená, dále si rády zalézají do různých zákoutí, kde si mohou hrát třeba na kuchaře, pekaře, učitele atd.

V lese patří k nejoblíbenějším činnostem stavění domečků pro "skřítky". Zde mohou děti opět využít svojí kreativitu a fantazii.

Děti mají pobyt venku velice rády a chvíle, které nemusejí trávit zavřené ve třídě, si velmi užívají.

8.2 Možnosti motivace dětí ve školní družině při ZŠW České Budějovice k požadované činnosti

Osvědčený způsob motivace dětí ke společné činnosti je, že požadovanou práci začne dělat sama vychovatelka. Téměř ve všech případech se během chvíle přijdou děti podívat na to, co dělá a ptají se proč. Vychovatelka, které se nějakému tvoření věnuje, pojmenuje danou činnost a zdůvodní, proč jí dělá (např. „dělám průsvity do oken, abychom to tu měly hezké“). Hned poté dětem nabídne, jestli chtějí pomoci a také si vyzkoušet, jak krásný výrobek nebo obrázek dokáží udělat. Některé děti si nabízenou činnost chtějí vyzkoušet hned, jiné se chvíli dívají a práci začnou až později.

Pokud je pedagog sám vzorem, tím že začne činnost sám konat a nechá žáky, aby se sami připojili, dělají nabízenou práci mnohem ochotněji a s větší radostí, než když jsou "přinuceny". Důležité je také povzbudit děti, zejména ty, které si nejsou samy sebou tolik jisté, aby se nebály. Děti si musí vědět, že pokud se jim něco nepovede, tak se nic neděje a určitě se jim jindy bude dařit lépe.

Z pohledu pedagoga volného času je tento způsob motivace mnohem lepší než motivace formou odměny a trestu. Jakmile děti konají nějakou činnost pro odměnu nebo proto, aby se vyhnuly trestu (např. když uděláte to, co po vás požadují, dostanete bonbón nebo naopak, pokud to neuděláte, budete za trest sedět u stolu), děti k práci přistupují s náladou, že jí vykonají jen proto, že to po nich vyžaduje paní vychovatelka. Tato činnost je nebaví vůbec nebo jen velice málo a chtějí ji mít co nejdříve za sebou. Když se však dětem vysvětlí, proč po nich vychovatelka požaduje, aby něco vytvořily (např. budeme mít hezčí třídu, to co vyrobíme, použijeme na prodej na adventním jarmarku), pak děti vidí v činnosti její cíl a snaží se mnohem více dát si na své práci záležet.

Ve školní družině ve waldorfské škole, jakožto pedagogové volného času nemotivujeme děti pouze k činnostem, ve kterých se něco vyrábí, ale také ke správnému chování a k dodržování domluvených pravidel.

9. JARMARKY NA WALDORFSKÝCH ŠKOLÁCH

Častou otázkou nově přichozích i stávajících rodičů je, proč se vlastně konají jarmarky na waldorfských školách.

Jarmarky jsou typickou a vyhlášenou akcí waldorfských škol na celém světě. Konají se většinou během adventních a velikonočních svátků.

Celá škola se na jeden den promění ve velké barevné a rušné tržiště. Stánky vytvořené ze školních lavic obsadí děti, rodiče a učitelé, aby prodali vlastnoručně vyrobené předměty, ozdůbky a další maličkosti.

Jde o akci celého společenství školy, účastní se jí děti, jejich rodiče a učitelé, ale také přátelé a pozvaní hosté školy a školky, kteří ji společnými silami připravují. Smyslem jarmarků je oživení lidových tradic a řemesel. Jarmarky probíhají v duchu starodávných trhů, kde byla možnost nejen zakoupit zajímavé anebo potřebné zboží, ale i popovídat si a dozvědět se novinky z blízka i dálky. Na jarmarcích waldorfských škol se také vyrábí, tvoří, směňuje, setkává se, „klábosí“, oblažují se smysly, atd. Jarmarky jsou také jedinečnou příležitostí přiblížit široké veřejnosti prostředí školy nebo školky, aktivity dětí a učitelů, event. kroužků.

9.1 Adventní jarmark na ZŠW a MŠ ČB

Adventní jarmark na ZŠW a MŠ ČB je již tradiční záležitostí, která v předvánočním čase znovu a znovu těší srdce žáků, rodičů a přátel školy. V den konání jarmarku se škola naplní sváteční atmosférou. Její součástí jsou také např. možnosti posezení v čajovně či kavárně a ochutnání dobrůtek, které ochotně a s láskou připravují děti a rodiče. Rodiče i děti mají možnost se nejen na chvíli zastavit a popovídat si s přáteli, nakupovat dárečky, ale také si vlastnoručně vyrobit originální drobnůstky v dílničkách, která jsou součástí jarmarku. Na stáncích je možná si koupit především ručně vyráběné hračky (šité panenky, skřítkové, míčky, zvířátka z přírodních materiálů, filcované výrobky, batikované ubrusy, pletené oblečení), ozdoby, oblečení z ovčí vlny, knihy, přírodní kosmetiku, jiné drobnůstky (přáníčka, průsvity na okna).

Peníze, které vydělají jednotlivé třídy, zůstávají ve fondech příslušných tříd, část výtěžku z prodeje ve společných prostorách (např. výtěžek z občerstvení) je použita na nákup věcí, které jsou potřeba do školy a školky a část peněz je věnována na charitu. Všichni rodiče jsou vždy o rozdělení peněz a jejich dalším využití informováni na třídních schůzkách.

ZŠW a MŠ ČB každý rok pořádá adventní jarmark. Letos se konal 1. 12. 2012. Jarmark však začíná již začátkem října, kdy se konají již první přípravy. Kromě dětí z jednotlivých tříd, které si rozmýšlí, co vyrobí a budou prodávat na svém třídním stánku, pomáhají ve velkém také rodiče a příznivci školy. Někteří přispějí nějakou maličkostí do stánku třídy jejich potomka, jiní mají vlastní stánek a část výtěžku věnují škole.⁵³

Také školní družina má na adventním jarmarku své místo a již od začátku října děti s vychovatelkami vytváří různé výrobky, které společně na jarmarku prodávají. Z tohoto důvodu zde bude popsáno několik příkladů, co je možné vyrobit s dětmi k prodeji na

⁵³ Srov. WWW: <http://www.waldorfcz.cz/obsah/dokumenty/zvonek/2010/zvonek_02_2010.pdf>

tomto jarmarku. Následně bude průběh celé jarmarku, včetně úspěchu či neúspěchu stánku ŠD, zhodnocen.

10. PŘÍKLADY VÝROBKŮ, VYRÁBĚNÝCH NA ADVENTNÍ JARMARK ZŠW MŠ ČB VE ŠKOLNÍ DRUŽINĚ.

Protože se body jako je časová dotace, počet dětí a věk dětí pro všechny činnosti nemění, vypíšu je pod označením čísly 1) – 3) před popis všech činností. Ostatní proměnné body budou popsány v jednotlivých činnostech a označeny písmeny a) – f)

Společné pro všechny činnosti:

Časová dotace:

Časová dotace závisí na zájmu dětí, dokud je pro ně zajímavá, tak činnost trvá

Počet dětí:

Počet dětí je proměnlivý, záleží pouze na dětech, kdo se k nabízené činnosti přidá

Věk dětí:

6 – 11 let – V odpoledních hodinách se ve školní družině schází všechny děti, pokud nabídnutá činnost zaujme i děti starší, mohou se také zúčastnit.

10.1 Výroba kalendáře pro rok 2013

cíl:

rozvoj kreativity a barevného cítění, výroba originálních kalendářů

motivace:

K motivaci dětí se snažím používat co nejvíce vnitřní motivaci.

„Kalendář budeme prodávat na adventním jarmarku a z peněz, které ŠD vydělá, se mohou koupit další hry a pomůcky.“

Radost z dosaženého výsledku

pomůcky:

anilinové barvy,

tempery,

barvy na textil,

pastelky,

voskové bločky,

čtvrtky A4,

děrovačka,

lepidla,

izolepa,

provázek,

nůžky

postup:

Děti malovaly obrázky podle své fantazie. Na malování používaly tempery, anilinové barvy a také barvy na textil. Protože vznikly moc hezké obrázky, vyrobili jsme z nich kalendáře. Obrázky děti malovaly na výšku.

K obrázkům jsme společně nalepily pomocí lepidla a izolepy další polovinu čtvrtky. Na tuto část děti napsaly názvy měsíců. Já jsem ke každému měsíci do tří až čtyř řádek pastelkami dopsala čísla dnů a označila jsem neděle (na každé straně jsem použila fialovou, zelenou a modrou pastelku a na neděli červenou pastelku). Na závěr jsme tuto část kalendáře přemalovaly voskovými bločky, které se používají ke kreslení ve waldorfských školách.

Na každý list připadly tři měsíce, každý kalendář tudíž obsahoval 5 listů. První titulní stranu s nápisem 2013 WŠD a další čtyři vždy po čtvrtletích roku 2013. Když byly jednotlivé části hotové, tak jsme společně s dětmi pomocí děrovačky udělali od sebe cca 1.5 cm dírky a provázkem je spojily dohromady. Takto vzniklo pět kalendářů s otočnými listy.

závěr:

Cílem této činnosti byl rozvoj kreativity, barevného cítění a především výroba originálních kalendářů. Děti měly k dispozici několik druhů barev a podle vlastní fantazie je mohly použít. Rozvíjeli jsme společně své barevné cítění a při sestavování jednotlivých kalendářů jsme rozvinuli kreativitu.

reflexe:

Myslím si, že jsem děti k činnosti dobře motivovala, a děti, které se ke mně přidaly, práce bavila. Všem se moc líbila společná práce. Postup byl dětem co nejsrozumitelněji vysvětlen a pokud nějaké dítě nevědělo, jak postupovat, v klidu jsem mu vše zopakovala.

Z činnosti jsme měli všichni dobrý pocit, a z konečných výsledků rovněž.

10.2 Šití andílků z filcu

cíl:

rozvoj jemné motoriky, vyzkoušení si práce s jehlou a nití

motivace:

„Andílky budeme také prodávat na adventním jarmarku a uděláme je jako přívěšky na klíče, aby je každý, kdo si je koupí, mohl nosit stále u sebe a dělali mu radost.“

pomůcky:

barevný filc,
nůžky,
šablona andílka,
jehly,
nitě

postup:

Na bílý papír jsem nakreslila jednoduchý motiv anděla. Tento motiv jsem vystříhla a použila jako šablonu na andílky z barevného filcu. Připravila jsem celkem dvacet čtyři andílků. Ty jsme s dětmi vždy po dvou od každé barvy sešili. Na závěr jsme přišili poutko s kroužkem na klíče.

závěr:

Cílem této činnosti bylo vyzkoušet si práci s jehlou a nití a s tím i rozvoj jemné motoriky. Děti, i ty nejmladší, byly velice šikovné a velice rychle pochopily postup, jakým měly andílky sešívát.

reflexe:

Z počátku činnosti jsem měla obavy, že andílky budu šít pouze sama. Během krátké chvíle se však situace změnila a děti nabízená činnost zaujala a s ochotou se ke mně přidaly. Bylo velké štěstí, že jsem počítala s tím, že tuto činnost budeme dělat více dní, protože šití je přece jen pro takto malé děti velice náročné a nebylo možné stihnout vše za jeden den.

10.3 Výroba košíků a ošatek z pedigu

cíl:

rozvoj jemné motoriky, barevného citění, sociálních vztahů, práce s pedigem

motivace:

„Také košíky vyrábíme na adventní jarmark a vím, že jste moc šikovní a určitě se vám povedou moc pěkné košíky a ošatky.“

pomůcky:

kulatá dna košíků,
pedig,
nádooba s vodou,
barevné dřevěné korálky

postup:

Nejprve jsme namočili pedig do vody, aby změknl a šlo s ním dobře pracovat. Než se dostatečně nasál vodou, vysvětlila jsem dětem postup. Dny, která mají po vnějším obvodu dírky, jsme protáhly světlý pedig. Jeden proužek dvěma sousedícími dírkami, takže vznikla po obvodu základní osnova košíku/ošatky. Poté si děti vybraly dva proužky, stejné i různé barvy a střídavě je proplétaly osnovou. Když byly spokojené s velikostí košíku, společně jsme jej zakončili. Při zakončování měly děti možnost si košík/ošatku ozdobit barevnými dřevěnými korálky.

závěr:

Cílem činnosti byl rozvoj jemné motoriky, barevného citění, rozvoj sociálních vztahů, práce s pedigem. Děti i ty nejmladší byly velice šikovné a velice rychle pochopily postup, jak správně uplést košík nebo ošatku. Protože jsme měli k dispozici několik barev pedigu, měly děti možnost rozvíjet tak své barevné citění. Pokud někdo potřeboval pomoci, mohl se obrátit na mě nebo na kamaráda (kamarádku), čímž se rozvíjely sociální vztahy mezi dětmi.

reflexe:

Děti k pletení košíků z pedigu přistoupily s velikým nadšením. Některé děti si tuto činnost vyzkoušely už v létě, a proto mohly své zkušenosti předávat dětem, pro které byla práce s pedigem nová.

Při výrobě panovala velice příjemná atmosféra a děti se moc těšily, až si jejich košík někdo koupí.

10.4 Postavičky z burských ořechů

cíl:

rozvoj fantazie a jemné motoriky

motivace:

„Vyzkoušíme si netradiční techniku a z burských ořechů si zkusíme udělat různé postavičky. Když se nám povedou, můžeme je také nabídnout na jarmarku ke koupi.“

pomůcky:

burské oříšky
akrylové barvy
zbytky barevného papíru
dřevění kolečka 0,5 cm silná s průměrem 3 cm
další drobné přírodniny – ovčí vlna, sláma, pírk
drátek
tavná pistole

postup:

Buráky jsme pomalovali akrylovými barvami podle fantazie. Každé dítě si vybralo, jaké chce dělat zvířátko. Z barevného papíru jsme vystříhli uši, zobáčky a čumáčky zvířátek a přilepili jsme je k burákům na místa, kde se tyto části těl vyskytují. Kdo chtěl, mohl čumáčky nakreslit spolu s očima a tlamičkou, případně s vouskami. Některá zvířátka jsme dokončili pomocí dalších přírodních materiálů (např. ovečce jsme přilepili opravdickou ovčí vlnu). Jiným zvířátkům jsme přilepili ocásky z drátku nebo krouceného papíru.

Nakonec jsme buráková zvířátka přilepili pomocí tavné pistole k dřevěným kolečkům.⁵⁴

závěr:

Děti tato činnost zaujala a vzniklo mnoho veselých zvířátek, při jejichž výrobě mohly děti rozvíjet svoji fantazii a jemnou motoriku.

reflexe:

Protože, byla práce s tavnou pistolí pro mnohé děti nová, musely tuto činnost s dětmi vykonávat dvě vychovatelky. Jedna pomáhala dětem s výrobou zvířátek a druhá je s dětmi přilepovala ke kolečkům.

Myslím si, že se všechna zvířátka povedla a atmosféra při tvoření byla přes počáteční chaos, než děti pochopily, co po nich vlastně chceme, velice příjemná. Děti se moc těšily, až si jejich zvířátko někdo koupí na školním adventním jarmarku.

10.5 Přáníčka k vánocům a novému roku

cíl:

rozvoj fantazie, barevného citění a kreativity

motivace:

Začala jsem pomocí barviček na sklo na modrý papír malovat různé tvary a děti se mě hned začaly ptát, co to dělám a já jim odpověděla: „protože vás hodně baví malovat barvičkami na sklo, vyrobíme na jarmark ke koupí netradiční přáníčka.“

pomůcky:

barvy na sklo,

nůžky

modrý barevný papír A4

čtvrtky A4

lepidlo

psací potřeby

postup:

Modrý barevný papír jsem dětem rozdělila na čtyři díly, každé dítě si vzalo jeden. Barvičkami na sklo na tento papír, děti namalovaly různé tvary (někdo spirálky, sněhuláka, vánoční stromek, hvězdy...). Po zaschnutí barev jsme obrázky nalepili na čtvrtku, kterou jsme přeložili na půl. Nakonec jsme na titulní stranu napsali PF 2013.

závěr:

Cílem činnosti byl rozvoj fantazie, kreativity a barevného citění. Děti neměly žádný problém vytvořit originální přáníčka.

reflexe:

Děti práce s barvami na sklo velmi baví a tak nebyl žádný problém je pro tuto činnost nadchnout. Práce děti velice bavila.

⁵⁴ Srov.: *Veselé postavičky z přírodních materiálů* s. 6

10.6 Krabičky na překvapení

cíl:

Rozvoj jemné motoriky, přesné skládání papíru

motivace:

Děti práce s papírem velice baví, tak nebyl velký problém je k této činnosti namotivovat. Začala jsem skládat první krabičky a děti se ke mně ochotně přidaly.

pomůcky:

Barevný papír

Knížka Origami

postup:

Pomocí návodu v knížce Origami jsme vyrobili společně s dětmi skládané krabičky z barevného papíru.⁵⁵

závěr:

Děti skládání krabiček bavilo a společně jsme jich spoustu poskládali. Děti si při této činnosti vyzkoušely přesné skládání papíru, které bylo pro správné složení krabičky velice důležité. Rozvíjely svou jemnou motoriku.

reflexe:

Tato činnost byla pro děti výzvou, i když rádi skládají různé věci z papíru (např. vlačstovky) chvíli trvalo, než přišly na správný postup. Největší problém některým dělalo přesné překládání. Po chvíli nejistot však děti získaly jistotu a poskládaly velice pěkné krabičky.

Protože chceme krabičky také prodávat na adventním jarmarku, rozhodli jsme se, že do nich vyrobíme drobnosti z korálků jako překvapení.

11. ZHODNOCENÍ ADVENTNÍHO JARMARKU V ZŠ A MŠ WALDORFSKÉ ČESKÉ BUDĚJOVICE O.P.S.

Dne 1. prosince nastal ten dlouho očekávaný okamžik, kdy se dveře a s nimi též prostory ZŠW a MŠ ČB otevřely i v sobotu. Probíhal zde osmý ročník adventního jarmarku, který již tradičně škola pořádá.

Protože je součástí školy i školní družina, měla také svůj stánek, na kterém jsme společně s kolegyněmi prodávaly výrobky připravené v rámci ŠD.

Už z minulých let je známe, že nelze mít, v rámci ŠD, očekávání velkého výtěžku. Je spíše důležité, že rodiče a ostatní hosté jarmarku mají možnost vidět, co děti s vychovatelkami ve školní družině vyrábí. Další aspekt, který musí být brán v potaz, je to, že většina rodičů mnohem radši nakoupí nějaké drobnosti, které děti udělaly ve svých třídách a tak přispějí do fondů jednotlivých tříd. Ale i přesto se výtěžek stánku ŠD přiblížil částce se třemi nulami.

Jarmark se velice povedl. Všichni zúčastnění prožili velice příjemnou atmosféru a mnozí z nich si odnesli domů větší či menší výrobky dětí nebo dospělých (na adventním jarmarku mají své stánky i soukromé osoby, které určitým procentem ze svého výtěžku přispívají do finančního fondu celé školy), ochutnali čaj v čajovně 9. třídy nebo kávu v kavárně osmé třídy. Dále se mohli občerstvit např. vařenou kukuřicí, vaflemi, různými pochutinami, které připravili rodiče se svými dětmi. Děti měly možnost si v několika dílničkách, vedenými buď staršími dětmi, někým z rodičů nebo paní učitelkou z mateřské školy vyzkoušet vyrobit např. svícínek z jablka, ozdoby z včelího vosku, andílky z ovčí vlny... .

⁵⁵ Srov. *Velka kniha origami - krabičky* s. 1-2

Velký úspěch měla „skřítčí sluj“ vytvořená žáky 7. třídy, kde si děti mohly poslechnout pohádku od „skřítka“.

Všichni, kdo se jarmarku zúčastnili, měli příležitost se setkat i třeba s někým, koho dlouho neviděl a dostat tak tomu pravému a nejdůležitějšímu jádru jarmarků na waldorfských školách. Není totiž důležité, kolik se vydělá peněz. Mnohem důležitější je to, že se můžeme v tomto adventním čase zastavit a najít si chvilku na popovídání se známými i neznámými lidmi.

ZÁVĚR

Tato bakalářská práce se zabývala důležitostí rituálu a dodržování tradic u dětí mladšího školního věku. „*Všem rituálům je společné, že probíhají podle určitých pravidel, která často zůstávají celá dlouhá období neměnná.*“⁵⁶ Práce má část teoretickou a praktickou.

První kapitola v teoretické části hledala odpověď na otázku: Jak probíhá výchova v dnešní v dnešní době a jaký je vlastně rozdíl mezi dnešní výchovou a výchovou v dřívějších dobách? Dá se říci, že ačkoliv v dnešní době rodiče mohou své děti vychovávat s mnoha vymoženostmi, které v dřívějších dobách neměly, tak dnešním dětem něco chybí. Děti mají ve svém okolí velice málo pevných vztahů a možností zažívat tradiční rituály, které pomáhají dětem sledovat, jak se svět tvoří. Děti mají pouze málo možností pozorovat své nejbližší, jak tento svět pomáhají utvářet.

Druhá kapitola, patřila waldorfské škole. Kapitola byla zaměřená na popis waldorfské školy jako takové. Jaká jsou její specifika, kterými se liší od „běžných“ základních škol, kdo je jejím zakladatelem a z jaké myšlenky vznik této školy vychází. Dále je zaměřena na bližší seznámení s waldorfskou školou v Českých Budějovicích. Školní družině, která ke škole patří, náleží třetí kapitola, zde je především přiblížení chodu družiny a její programem. Také, zda dodržuje zásady správného trávení volného času dětí. ŠD při ZŠW se snaží všechny náležitosti ke splnění těchto zásad splnit. Děti podstatnou část pobytu ve školní družině tráví venku v lese a mají dostatek prostoru pro výběr činností, čímž se rozvíjí jejich kreativita.

Následující čtvrtá kapitola je o motivaci. Co to vlastně motivace je a jaký je rozdíl mezi vnější a vnitřní motivací. Dá se říci, že závěrem této kapitoly je, že pro to, aby činnost dětí bavila, je mnohem důležitější vnitřní motivace než vnější, která sice splní účel, že dítě požadovanou činnost vykoná, ale dělá ji proto, že musí a ne pro vlastní potěšení.

Protože práce pojednává o prohloubení vztahu k rituálu a tradici skrze výtvarnou hru, bylo toto téma dalším důležitým bodem, páté kapitoly. Tato kapitola zkoumá, co to vlastně výtvarná hra je, jak se děti výtvarně projevují a jakým způsobem by měl učitel nebo vychovatel připravit správnou atmosféru, ve které se bude dětem dobře tvořit. Pedagog musí dokázat dětem tématem zaujmout (povídání si, pozorování přírody atd.) a dát dětem dostatek prostoru pro jejich výtvarný projev.

Nedílnou součástí této kapitoly bylo nastínění vývoje dětské kresby a malby v mladším školním věku. V mladším školním věku je kresba dítěte už více realistická, dítě dokáže plnit soustředěně konkrétní úkoly. To, ale neznamená, že učitel nebo vychovatel dá pouze strohé příkazy, ale jak bylo popsáno, výše musí děti náležitě zaujmout a motivovat. Mnohem důležitější než samotný výsledek je radost ze samotného kreslení, malování a dalšího výtvarného vyrábění.

⁵⁶ Kufmannová – Huberová G.: *Děti potřebují rituály* s. 9

Závěr teoretické části byl věnován tradicím a rituálům. Nejprve historií, poté současnosti. Kdy je nejlepší začít děti prvně seznamovat s tradicemi? Nejvhodnějším věkem je již předškolní věk. Samozřejmě, že i u dětí v mladším školním věku lze rozvíjet vztah k rituálu a tradici. Různé rituály mohou dětem pomoci překonávat strach, upevňovat rodinné vztahy a poskytovat bezpečí. Díky rituálům mají děti a jejich rodiče spolu s vychovateli příležitost uspořádat si den a vytvořit tak prostor pro volný čas. Je to také doba pro rozvíjení vlastní kreativity.⁵⁷

Povědomí o tradicích a zvycích našeho lidu, které jsou velmi bohaté a krásné, má dnešní mladá generace pouze mizivé, neví proč, se která tradice dodržuje a proto je velice důležité již od dětství nenásilnou formou s tradicemi a k nim vázajícími se rituály děti seznamovat, aby se z podvědomí nevytratila kultura a tradice našeho národa.

Jelikož pracuji, jako vychovatelka ve školní družině při ZŠ waldorfské v Českých Budějovicích, zaměřila jsem se ve své práci v praktické části na tradiční součást naší školy, kterou je každoroční adventní jarmark, jehož průběh jsem celkem podrobně popsala a v závěru praktické části se pokusila i zhodnotit jeho průběh. V této době máme v ŠD velikou možnost, pomocí výtvarné hry, u dětí rozvíjet a prohlubovat vztah k rituálům a tradicím. Waldorfské školy jsou známé dodržováním tradic a rituálů.

Součástí byl popis oblíbených činností a her a jaké jsou možnosti motivace dětí v ŠD k požadované práci, aby je nabízená činnost zaujala a bavila.

Jako příklad za všechny tradiční slavnosti, které v ZŠW mohou děti prožívat, bylo seznámení s adventním jarmarkem, a s ním spojenou přípravou. Současně bylo popsáno několik příkladů tvoření, jak lze ve školní družině, prožívat slavnosti skrze výtvarnou hru.

Bakalářskou práci je možné uzavřít tím, že lze alespoň částečně, skrze výtvarnou hru, v dětech probudit cit k tradicím a rituálům. Na příkladech činností k adventnímu jarmarku bylo předvedeno, jak mohou vychovatelky ve školní družině, pomáhat dětem prohloubit vztah k rituálům a tradicím.

⁵⁷ Srov.: *tamtéž s. 71*

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

BABYRÁDOVÁ, H.: *Rituál, umění a výchova*. Brno: Masarykova univerzita, 2002. ISBN 80-210-3029-1

BABYRÁDOVÁ, H.: *Symbol v dětském výtvarném projevu*. Brno: Masarykova univerzita, 1999. ISBN 80-210-2079-2

CARLGREN, F.: *Výchova ke svobodě - pedagogika R. Steinera*. Praha: Baltazar, 1991. ISBN: 80-900307-2-6

CIKÁNOVÁ, K.: *Malujte si s námi*. 2. vyd., Praha: Aventinum s.r.o., 1996. ISBN: 80-85277-84-0

ČÁP, J.; MAREŠ, J.: *Psychologie pro učitele*. 2.vyd., Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-273-7

HÁJEK, B.; PÁVKOVÁ, J.: *Školní družina*. 3. aktualiz. vyd., Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-900-2

KOPŘIVA, P.; NOVÁČKOVÁ, J.; NEVOLOVÁ, D.; a kol.: *Respektovat a být respektován*. 3. vyd., Český Těšín: Finidr, 2008. ISBN 978-80-904030-0

KOTAS, J.; ŠPINKOVÁ, M.: *Od adventu do adventu*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nak., 2004. ISBN 978-80-7195-364-7

NAKONEČNÝ, M.: *Úvod do psychologie*. Praha: Academica, 2003. ISBN 80-200-0993-0

PÁVKOVÁ, J.; HÁJEK, B.; HOFBAUER, B.; a kol.: *Pedagogika volného času*. 3. aktualiz. vyd., Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-711-6

POHLEROVÁ, M.: *Duchovní a smyslová výchova*. Polička: Fantisk, 1992. ISBN 80-901438-2-2

PRŮCHA, J.; WALTEROVÁ, E.; MAREŠ, J.: *Pedagogický slovník*. Praha: Portál, 1995. ISBN 80-7178-029-4

SMOLKOVÁ, T.: *Na cestě od lilie k růži*. Praha: Mateira, 2008. ISBN 978-80-87249-02-4

SMOLKOVÁ, T.: *Slavíme s dětmi svátky*. b.m.: TeMi, 2009. ISBN 978-80-87156-40-7

ŠOTTNEROVÁ, D.: *Adventní čas*. Olomouc: Rubico, 2006. ISBN 80-7346-050-5

ŠOTTNEROVÁ, D.: *Léto a podzim*. Olomouc: Rubico, 2006. ISBN 80-7346-066-1

ŠOTTNEROVÁ, D.: *Lidové Tradice Původ lidových tradic, zvyky, pověry, pranostiky, říkadla*. Olomouc: Rubico, 2009. ISBN 978-80-7346-096-9

ŠOTTNEROVÁ, D.: *Zima*. Olomouc: Rubico, 2005. ISBN: 80-7346-059-9

TROUFAL, P.: *Český rok na vsi a ve městě září – prosinec*. Třebíč: Akcent, 2004. ISBN 80-7268-277-6

VÁGNEROVÁ, M.: *Vývojová psychologie I*, Praha: Karolinum, 2005.
ISBN: 80-246-0956-8,

VÁGNEROVÁ, M.: VALENTOVÁ L.: *Psychický vývoj dítěte a jeho variabilita – skriptum*. verze 3/1994. Praha: Karolinum, 1994. ISBN: neuvedeno

VONDRUŠKA, V.: *Církevní rok a lidové obyčeje aneb kalendárium světců a světic, mučedníků a mučednic pojednávající o víře českého lidu k nim, jakožto i o liturgii katolické*. Brno: Dona, 1991. ISBN 80-85463-03-2

AUTOR NEUVEDEN: *Velká kniha origami*. Praha: REBO productions, 2010.
ISBN: 9788025502549

AUTOR NEUVEDEN: *Veselé postavičky z přírodních materiálů*. b.m.: Anagram s.r.o., 2008. ISBN: 978-80-7342-175-5

www.waldorfcz.cz [online]. České Budějovice: Základní škola waldorfská a mateřská škola České Budějovice o.p.s., Posl. úpravy 28. 2. 2013 [cit. 2012-09-15]. Dostupné na WWW: <<http://www.waldorfcz.cz/skola/predstaveni-skoly.html>>

www.iwaldorf.cz [online]. Praha 5: Asociace waldorfských škol České republiky, [cit. 2012-09-15]. Dostupné na WWW: < http://www.iwaldorf.cz/wald_ped.php?menu=ped-owa>

www.msnerudova.cz [online]. České Budějovice: Mateřská škola Nerudova, [cit. 2012-09-15]. Dostupné na WWW: < <http://www.msnerudova.cz/slavnosti-v-ms> >

SEZNAM ZKRATEK

ZŠW - základní škola waldorfská

MŠ – mateřská škola

o.p.s. – Obecně prospěšná společnost

ZŠW A MŠ ČB – základní a mateřská škola České Budějovice o.p.s.

SEZNAM PŘÍLOH

1. Plán práce ve školní družině 2012-2013
2. Pozvánka na adventní jarmark, fotografie výrobků dětí ŠD a z jarmarku

PŘÍLOHY:

1. Plán práce ve školní družině 2012-2013

Září

- seznámení s chodem ŠD
- pobyt na školní zahradě a hřišti, pobyt v lese
- míčové pohybové hry
- kreslení pastelkami a voskovkami
- Michaelská slavnost
- stolní, společenské a konstruktivní hry

Říjen

- pobyt na školní zahradě a hřišti, pobyt v lese a vycházky po okolí školy
- míčové pohybové hry
- malování vodovkami a temperami
- obrázky z barevného listí
- stolní, společenské a konstruktivní hry

Listopad

- pobyt na školní zahradě a hřišti, pobyt v lese
- míčové pohybové hry
- Martinská slavnost
- příprava na Vánoční jarmark
- Vánoční jarmark
- práce s modelovací hmotou a včelím voskem
- stolní, společenské a konstruktivní hry

Prosinec

- pobyt na školní zahradě a hřišti, pobyt v lese
- míčové pohybové hry
- práce s papírem a nůžkami
- vánoční zvyky – povídání si s dětmi
- stolní, společenské a konstruktivní hry

Leden

- pobyt na školní zahradě a hřišti, pobyt v lese
- míčové pohybové hry
- malování okenními barvami
- tvorba se zimní tematikou
- stolní, společenské a konstruktivní hry

Únor

- pobyt na školní zahradě a hřišti, pobyt v lese
- míčové pohybové hry, hry na sněhu
- práce s drátkem, "korálkování"
- masopust, tvorba a malování s masopustní tematikou
- stolní, společenské a konstruktivní hry

Březen

- pobyt na školní zahradě a hřišti, pobyt v lese a vycházky
- míčové pohybové hry
- jarní koláže, výzdoba třídy
- výroba létečka na slavnost vynášení Morany
- vynášení Morany
- Velikonoční zvyky
- stolní, společenské a konstruktivní hry

Duben

- pobyt na školní zahradě a hřišti, pobyt v lese a vycházky
- míčové pohybové hry
- práce s ovčí vlnou
- stolní, společenské a konstruktivní hry

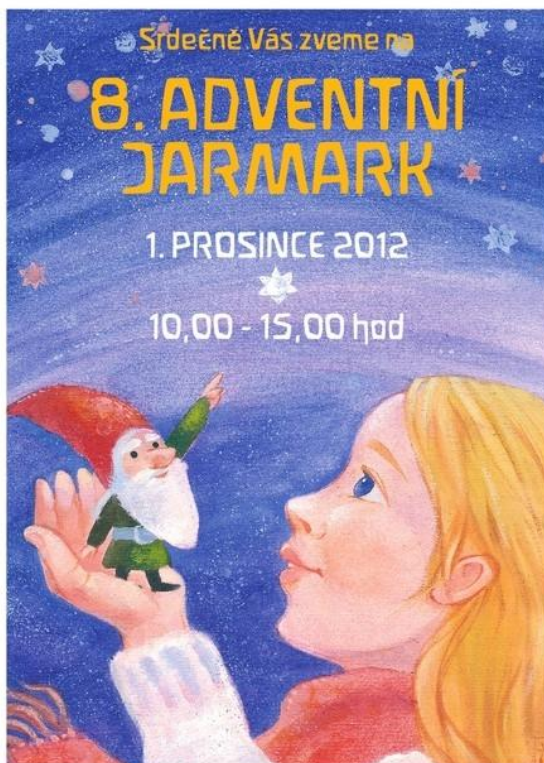
Květen

- pobyt na školní zahradě a hřišti, pobyt v lese a vycházky
- míčové pohybové hry
- ubrousková technika
- stolní, společenské a konstruktivní hry

Červen

- pobyt na školní zahradě a hřišti, pobyt v lese a vycházky
- míčové pohybové hry
- práce se sypkým materiálem – pískování
- MDD
- rozloučení se školní družinou
- stolní, společenské a konstruktivní hry

2. Pozvánka na adventní jarmark, fotografie výrobků dětí ze ŠD a z jarmarku

pořádá
Základní škola waldorfská a
mateřská škola
v Českých Budějovicích o.p.s. a
o.s. WCollegium

Můžete se těšit na:
Dílničky, Skřítčí sluj
Kavárnu - čajovnu
Buřet s domácím občerstvením
Hudební vystoupení dětí ZŠW a 2. SZUŠ

Prodej originálních vánočních dárků:
Výrobky ze dřeva, vlny a
dalších přírodních materiálů - adventní věnce,
hračky, šperky, keramika, svíčky,
malované tašky, oblečení

Místo konání: M. Chlajna 23, České Budějovice,
areál ZŠ Máj II, vchod u lesa

Další informace na: www.waldorfcz.cz
nebo na čísle: 725 523 104

ABSTRAKT

MARKOVÁ, D. *Prohloubení vztahu k rituálu a tradici skrze výtvarnou hru (mladší školní věk) ve školní družině při Základní škole waldorfské a mateřské škole České Budějovice o.p.s.* České Budějovice. 2011.

Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta. Katedra pedagogiky. Vedoucí práce: Irena Kovářová

Klíčová slova: výchova dítěte, waldorfská škola, školní družina, výtvarná hra, motivace, tradice, rituály, adventní jarmark

Práce je zaměřená na rozvoj vztahu k rituálům a tradicím skrze výtvarnou hru pro děti mladšího školního věku ve školní družině. První kapitola pojednává o dítěti a jeho vstupu do školy, dále se zabývá otázkou výchovy včera a dnes, jaký vliv má na dítě vstup do školy, a mladším školním věkem a jeho některými specifiky. Další součástí první kapitoly je téma volného času a obsahu výuky mimo vyučování. V závěru první kapitoly je celkové shrnutí o tom, jak je důležité se dětem náležitě věnovat a nezanedbávat jejich výchovu.

Druhá kapitola popisuje waldorfské školy všeobecně, jak vlastně waldorfské školy vznikly, kdo je jejich zakladatelem a jaká mají svá specifika. Je také zaměřena na popis Základní školy waldorfské a mateřské školy České Budějovice o.p.s.

Třetí kapitola pojednává o školní družině při ZŠW a MŠ ČB, o jejím harmonogramu a denním programu a zda naplňuje podmínky pro správné trávení volného času dětí. Čtvrtá kapitola popisuje motivaci jako takovou, dále vnější a vnitřní motivaci a vzájemně je spolu porovnává a dále se zabývá podmínkami pro udržení vnitřní motivace.

Tématem páté kapitoly je výtvarná hra a nastínění vývoje dětské kresby především u dětí mladšího školního věku.

Šestá kapitola je o pojmech tradice a rituály. Jaké tradice a rituály provázely lidstvo dříve a jaké dnes. Kdy je ten nejvhodnější věk dítěte pro první seznámení s tradicemi a rituály. Pojednává též o tradicích a rituálech, která jsou součástí ZŠW a MŠ ČB. Tyto tradice a rituály jsou shrnuty v tabulce, která obsahuje období, kdy se jednotlivé tradice konají, jejich název, stručný popis a také to, jaké jsou možnosti tvořivých činností a her k jednotlivým slavnostem.

V sedmé kapitole je popsán adventní čas a s ním spojené zvyky a pranostiky. Jak lze s dětmi vytvořit zajímavou adventní výzdobu místo kupovaných dekorací. Jak vznikl adventní kalendář, proč je vhodné jej dětem pořídit a ještě lépe ho vyrobit. A jaké se k adventnímu období váží pranostiky.

Dále následuje praktická část. Osmá kapitola je o popisu způsobu práce se svěřenými dětmi a o motivaci dětí k požadované činnosti, jaký způsob motivace je pro ně nejvhodnější. V deváté kapitole je tématem popisem adventních jarmarků na waldorfských školách a proč se vlastně tyto jarmarky konají.

Desátá kapitola se věnuje praktickým příkladům výrobků na adventní jarmark, které prohlubují skrze výtvarnou hru vztah k této tradici. Tyto výrobky vyráběly dětmi společně s vychovatelkami ve školní družině při ZŠW a MŠ ČB.

V poslední jedenácté kapitole je zhodnocení průběhu osmého adventního jarmarku ZŠW a MŠ ČB.

ABSTRACT

MARKOVÁ, D. *Deepening the Relationship of Primary Pupils to Rituals and Traditions Through Art Activities in an After-school Club at the Waldorf Elementary School and Kindergarten in České Budějovice*

Bachelor thesis. University of South Bohemia in České Budějovice. Faculty of Theology. Department of pedagogy. Supervisor: Irena Kovářová

Key words: child education, the Waldorf (Steiner) school, after-school club, art activities, motivation, traditions, rituals, advent market

The thesis focuses on the development of primary pupils' relationship to rituals and traditions through art activities in an after-school club. The first chapter deals with the child and his or her entry to elementary school, different approaches to education, the effect entering a school has on a child and the characteristics of the primary years. Furthermore, the first chapter deals with free time and after-school activities and summarizes the importance of attentive care of children.

The second chapter describes Waldorf (also known as Steiner) schools in general, their history and specific features. It also presents the Waldorf Elementary School and Kindergarten in České Budějovice.

The third chapter deals with the after-school club at the Waldorf Elementary School and Kindergarten in České Budějovice. It examines its time schedule, daily programme and whether the programme fulfils essential criteria for adequate spending of free time. The fourth chapter focuses on motivation, compares intrinsic and extrinsic motivation and depicts conditions for maintaining the children's intrinsic motivation.

Chapter five deals with art activities and the development of primary children's drawing skills.

The topic of chapter six is traditions and rituals. It discusses different rituals in the course of history and suitable age for introducing children to traditions and rituals. It describes the specific traditions and rituals practised at the Waldorf Elementary School and Kindergarten in České Budějovice. The text is accompanied by a table summarizing these traditions and rituals, including the time of the year, a short description of each and relevant creative activities.

Chapter seven is dedicated to advent and the traditions and sayings connected with this period of the year. It presents ideas for creative art activities and shows how an advent calendar can be made for children (rather than bought).

From chapter eight onwards comes the practical part. It shows different ways of working with children and motivating them to participate in activities. Chapter nine looks specifically at the advent market, which traditionally takes place in all Waldorf schools, and why these markets are held.

In chapter ten, concrete works of children for the advent market, made together with the teachers at the after-school club, are demonstrated. Participation in creating these products deepens the children's relationship to this traditional event.

In the last chapter, the 8th advent market held at the Waldorf Elementary School and Kindergarten in České Budějovice is evaluated.